

“Veiligheid Egypte in geding door Westerse leiders”

Avondspits, 4 februari 2011, 18.30-18.40 uur.

Interview met oud-ambassadeur Koos van Dam over Egypte, door Petra Grijzen

<http://www.radio1.nl/contents/25529-veiligheid-egypte-in-geding-door-westerse-leiders>

Petra Grijzen: Goedenavond en welkom bij Avondspits van Omroep WNL live met onze redactie in Amsterdam.

Europa reageert te slap op de situatie in Egypte. Dat vindt een meerderheid van de Tweede Kamer. In het debat riep premier Mark Rutte de Egyptenaren op de overgang naar democratie ordentelijk te laten verlopen. Hij noemt het onwaarschijnlijk dat er een overgangsregering komt met Mubarak aan het hoofd.

Oud-ambassadeur in Egypte, top-diplomaat en Arabist, Koos van Dam, nu aan de lijn. Goedenavond meneer van Dam.

Van Dam: Goedenavond.

Petra Grijzen: Wat vindt u van die uitspraak van Rutte?

Van Dam: Er zijn allerlei leiders in het Westen: de Amerikaanse president, de Amerikaanse Secretary of State, de Bundeskanzler en allerlei andere politici, belangrijke politici, regeringsleiders, die allemaal uitspraken hebben gedaan over hoe het in Egypte moet. En natuurlijk wil iedereen dat het ordentelijk loopt, maar bepaalde uitspraken kunnen toch worden geïnterpreteerd, worden geïnterpreteerd, door de demonstranten als een soort steun en als een soort inmenging in de interne aangelegenheden waar het Egyptische bewind niet direct op zit te wachten. En die van invloed kunnen zijn. Ik denk overigens niet dat de Egyptische regering zich daar heel veel van aan zal trekken. De Egyptische vice-president heeft zojuist nog gezegd dat hij daar helemaal niet blij mee is, diplomatiek gezegd. Natuurlijk, iedereen weet het, maar het gaat om het effect dat het uiteindelijk heeft. En of het inderdaad vreedzaam gaat verlopen.

Petra Grijzen: Dus u bent niet zo gelukkig met die uitspraak van Rutte hier in Nederland?

Van Dam: Ik wil het niet over onze premier hebben. Dat is uiteraard zijn eigen politieke verantwoordelijkheid. Maar in het algemeen: de politieke leiders in het buitenland zeggen allemaal hoe het eigenlijk zou moeten in Egypte: vreedzaam; en dat willen we allemaal. Maar of dat ook zal gebeuren? En sommigen impliceren dat de president toch vroeger moet opstaan en vetrekken. Dat zijn vrij vergaande uitspraken. Ik denk dat de Egyptenaren dat beter helemaal zelf kunnen besluiten.

Petra Grijzen: Waarom vindt u dat de regeringsleiders dat niet moeten doen?

Van Dam: Er zijn in het Midden-Oosten allerlei voorbeelden, bijvoorbeeld de interventie in Irak, ingrepen die uiteindelijk toch niet zo succesvol zijn geweest. Er zijn in Irak toch wel meer dan 100.000 doden [gevallen].

Stelt u zich voor dat allerlei Arabische leiders gaan bepalen hoe het in Nederland of de Verenigde Staten moet, dan zullen wij onmiddellijk zeggen dat wij daar niet van gediend zijn; vooral als het in een heel gevoelige situatie is, zoals in Egypte nu.

Petra Grijzen: En u denkt dus eigenlijk dat het ook situaties kan aanrichten waar dan vervolgens misschien deze regeringsleiders hun verantwoordelijkheid niet over nemen?

Van Dam: Die wordt meestal niet genomen. Men gaat vaak door naar het andere, naar het volgende conflict. Zoals dat in Irak het geval is geweest. Dus ik denk dat het juist de Egyptenaren zelf zijn die dat moeten bepalen. Er zijn allerlei opties. En het voornaamste is dat de Egyptenaren uit deze situatie komen, inderdaad naar een betere situatie, maar zonder bloedvergieten.

Petra Grijzen: Laten we even kijken naar Egypte, waarin u heel lang ambassadeur bent geweest. Van 1991 tot 1996. Hoe waren eigenlijk de betrekkingen tussen Nederland en Egypte?

Van Dam: Heel goed. Op regeringsniveau, op bevolkingsniveau; goede relaties op politiek gebied, op economisch gebied. Direct daarna is er een Staatsbezoek geweest van de Koningin. Er zijn heel veel Nederlandse toeristen die naar Egypte gaan. Het is een populaire bestemming, want het is ook een prachtig land, zowel historisch maar ook qua natuur en dergelijke. Je kunt duiken in de Rode Zee, etcetera. De betrekkingen zijn uitstekend. We hadden destijds ook een belangrijke ontwikkelingssamenwerkingsrelatie. Dus Nederland gaf een

bijdrage in de ontwikkeling van Egypte op allerlei punten. Ik kan niet anders zeggen dan dat het uitstekend was.

Petra Grijzen: Het was uitstekend. Misschien iets te uitstekend, ook in het licht van wat u net zei? Heeft Nederland wat dat betreft misschien niet ook boter op het hoofd? Hadden ze dan niet eerder moeten ingrijpen en zeggen: hier gaan we nu even onze betrekkingen stil leggen?

Van Dam: Helemaal niet. U moet ook het bredere plaatje zien, want Egypte speelt ook een heel belangrijke rol in het Arabisch-Israëliësch conflict. President Sadat heeft eigenlijk, omdat hij de mening van de bevolking of van het parlement niet heeft gevraagd, maar gewoon naar Jeruzalem is gegaan om daar vrede te sluiten, hij heeft dat uiteindelijk met de dood moeten bekopen. Egypte onder deze leiding heeft heel veel gedaan, en doet dat nog steeds, voor het vredesproces. Niet alleen voor het proces, het heeft ook vrede met Israël gesloten. Het heeft allerlei inventieve dingen naar voren gebracht om verdere stabiliteit in het Midden-Oosten te bewerkstelligen, dus ik denk dat dat een hele belangrijke bijdrage is van Egypte.

Petra Grijzen: Sterker nog: bent u bang dat als Mubarak inderdaad van het toneel verdwijnt er een einde komt aan dat hele vredesproces?

Van Dam: Ik denk dat Egypte in ieder geval een belangrijke steunpilaar is voor dat vredesproces; Egypte is altijd constructief. Het kan heel goed zijn dat als er hele andere mensen aan de macht komen, die, zeg maar, het overgrote deel van de Egyptische bevolking weerspiegelen, dat daar meer kritiek op komt. Dat is dan het dilemma van de vrije meningsuiting.

Petra Grijzen: U bent ambassadeur geweest in Turkije, Libië, Egypte en Irak. U kent de regio door en door. En deze ontwikkelingen die zich in Egypte afspelen, maar die zich ook in Tunesië hebben afgespeeld, die hebben gevolgen voor verhoudingen in de hele Arabische wereld. U schetst het, ook met Israël zal dat gevolgen hebben. Wat verwacht u? Wat schetst u voor situatie?

Van Dam: Het is heel moeilijk om een voorspelling te doen. Mijn inschatting is dat de president, president Mubarak, niet zal [willen] terugtreden. Hij is een trots man, en niet alleen trots, hij is overtuigd dat het het beste is dat hij nog een paar maanden aanblijft om Egypte in zulke banen te leiden dat het juist stabiel kan verder gaan naar een nieuwe democratische opstelling. Maar zo eenvoudig is dat niet, want de oppositie heeft er weliswaar terecht kritiek op dat

hij misschien niet op tijd heeft geluisterd naar al die signalen, en er zijn ook diverse mensen heel onredelijk in de gevangenis gezet, enzovoorts, maar dat betekent niet dat als er een ander regime komt dat meer democratisch is, dat de economische problemen van Egypte dan zijn opgelost, bijvoorbeeld.

Petra Grijzen: Dat blijft. Denkt u dat het daar echt, ja hoe zou je het moeten zeggen, een rotzooi wordt in de hele regio?

Van Dam: Dat hangt er helemaal van af. Het is behoorlijk instabiel. Het dilemma is, dat de stabiele regimes vaak dictaturen zijn.

In Jemen rommelt het. De theorie van het domino-effect is heel vaak niet opgegaan. Nu is er inderdaad een invloed geweest van de ontwikkelingen in Tunesie op Egypte, maar het is een heel ander soort land. Het leger speelt [in Egypte] een hele centrale rol. Je kunt je ook voorstellen dat de komende dagen, de komende weken, er wel degelijk een dialoog op gang komt tussen de regering, tussen het regime en de oppositie, maar als de oppositie helemaal niet wil praten, behalve als de president terug treedt, en hij treedt niet terug, dan denk ik, vrees ik, dat er veeleer geweld uit voortkomt en dan is er een mogelijkheid dat het leger gewoon ingrijpt.

Petra Grijzen: Met alle gevolgen vandien.

Van Dam: Met alle gevolgen vandien.

Petra Grijzen: U zegt het al. Het is een man die standvastig is. Hij blijft op zijn plek denkt u. U kent hem van uw tijd uit Egypte. Kunt u daar iets meer over vertellen, over de persoon Mubarak?

Van Dam: Hij is in feite niet een charismatisch leider zoals Nasser en zoals [Sadat], maar meer, ja je zou bijna zeggen een bureaucratische president, maar hij heeft zich in de loop der vele jaren wel enorm ontwikkeld. Je kunt niet zeggen dat hij charismatisch is maar wel iemand die steeds constructief bezig is, niet alleen met Egypte, maar ook met de hele regio, en daar denk ik ook wel zijn sporen heeft verdient.

Petra Grijzen: Het klinkt alsof u wil zeggen dat we hem eigenlijk te kort doen op het moment?

Van Dam: Als het gaat over democratie niet, maar als het gaat om wat hij in het verleden allemaal heeft gedaan voor de regio, dan denk ik het wel ja. Nu wendt

men zich van hem af, maar in het verleden heeft men hem juist om die reden gesteund . En omdat er nu een grote menigte zich tegen hem keert zeggen velen: ja, dan moet je aftreden. Het is een kwestie van tijd. Het is in de optiek van de huidige president acht maanden, en anderen willen direct of snel. Maar of dat snel meer oplevert dan wanneer het acht of zeven maanden zou duren , dat is de vraag.

Petra Grijzen: Dank u wel voor dit gesprek. Oud-ambassadeur in Egypte en top-diplomaat en Arabist Koos van Dam